

Ocena

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
oraz osiągnięcia naukowego pt.: „Znaczenie postępu w procedurach diagnostycznych i
lecniczych dla poprawy rokowania u chorych na pierwotne systemowe zapalenia naczyń
związane z przeciwciałami przeciwcytoplazmatycznymi (ANCA).”

dra n. med. Justyny Fijołek

w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk
medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki medyczne

Opinię sporządziłem na podstawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego (na podstawie art. 18a ust. 8 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 roku poz. 1789 ze zm.), w związku z art. 179 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę- Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669) oraz na podstawie Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 roku w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz. U. z 2018 roku poz. 1818)) oraz przesłanej dokumentacji z postępowania habilitacyjnego dr n. med. Justyny Fijołek.

I. DANE O KANDYDATCE I PRZEBIEG PRACY ZAWODOWEJ

Dr n. med. Justyna Fijołek uzyskała dyplom lekarza w 1998 roku po ukończeniu studiów na I Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie (obecnie Warszawski Uniwersytet Medyczny). W 2004 roku przed Radą Naukową Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie obroniła rozprawę doktorską pt: „Czy istnieje związek pomiędzy ekspresją białek p53 i HER-2/neu a rodzajem odpowiedzi na chemioterapię u chorych na nie drobnokomórkowego raka płuca w stadium zaawansowania IIA – IIIA” uzyskując stopień naukowy doktora nauk medycznych. Promotorem pracy doktorskiej była Pani prof. dr hab. med. Elżbieta Wiatr.

W 2006 roku uzyskała specjalizację z chorób wewnętrznych a w 2011 została specjalistą w dziedzinie chorób płuc.

Dr n. med. Justyna Fijołek odbyła staż podyplomowy w Wojskowym Instytucie Medycznym w Warszawie w latach 1998–1999. Od roku 2000 do chwili obecnej pracuje w III Klinice Chorób Płuc Instytut Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie, początkowo w ramach studiów doktoranckich a następnie na stanowisku adiunkta.

II. DOROBK NAUKOWY

Na dorobek naukowy dr n. med. Justyny Fijołek składają się 32 artykuły opublikowane w recenzowanych czasopismach polskich i zagranicznych o sumarycznym współczynniku oddziaływania (Impact Factor) wynoszącym 17,591 i punktacji KBN i MNiSW 462. Wśród tych publikacji znajduje się 10 prac oryginalnych, w tym 7 posiadających współczynnik oddziaływania (15,027), 3 prace poglądowe i 16 opisów przypadków. Po wyłączeniu punktacji cyklu publikacji składających się na osiągnięcie

naukowe (IF 11,772) współczynnik oddziaływania dla prac oryginalnych wynosi jedynie 4,67. Według bazy Web of Science liczba cytowań (bez autocytowań) wynosi 59, a Indeks Hirscha 4. Ponadto habilitantka jest autorem 1 rozdziału w podręczniku oraz autorem lub współautorem 12 doniesień wygłoszonych na zagranicznych i krajowych konferencjach naukowych.

W dokumentacji postępowania habilitacyjnego nie znalazłem informacji na temat kryteriów dopuszczających kandydatów do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego obowiązujących w Instytucie Gruźlicy i Chorób Płuc.

III. OCENA OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

Przedstawioną do oceny rozprawę habilitacyjną stanowi cykl pięciu tematycznie powiązanych prac naukowych poświęconych diagnostyce i leczeniu chorych na pierwotne systemowe zapalenia naczyń. Osiągnięcie naukowe nosi tytuł: „Znaczenie postępu w procedurach diagnostycznych i leczniczych dla poprawy rokowania u chorych na pierwotne systemowe zapalenia naczyń związane z przeciwciałami przeciwcypoplazmatycznymi (ANCA)”.

Na monotematyczny cykl artykułów składają się 4 artykuły oryginalne i 1 praca pogładowa:

1. Fijołek J, Wiatr E, Gawryluk D, Nowicka U, Martusewicz-Boros MM, Kober J, Piotrowska - Kownacka D, Roszkowski - Śliż K.: The significance of cardiac magnetic resonance imaging in detection and monitoring of the treatment efficacy of heart involvement in eosinophilic granulomatosis with polyangiitis patients. *Sarcoidosis Vasc Diffuse Lung Dis.* 2016;33:51-58. IF: 1.575; punkty KBN/MNiSW: 20
2. Fijołek J, Wiatr E, Gawryluk D, Martusewicz-Boros MM, Orłowski TM, Dziedzic D, Polubiec - Kownacka M, Oniszh K, Langfort R, Roszkowski - Śliż K. Intratracheal dilation-injection technique in the treatment of granulomatosis with polyangiitis patients with subglottic stenosis. *J Rheumatol.* 2016;43:2042-2048. IF: 3.150; punkty KBN/MNiSW: 30
3. Fijołek J, Wiatr E, Petroniec V, Augustynowicz - Kopeć E, Bednarek M, Gawryluk D, Martusewicz - Boros MM, Modrzewska K, Radzikowska E, Roszkowski - Śliż K. The presence of staphylococcal superantigens in nasal swabs and correlation with activity of granulomatosis with polyangiitis in own material. *Clin Exp Rheumatol.* 2018;36 (suppl. 111):40-45. IF: 3.238; punkty KBN/MNiSW: 25
4. Fijołek J, Wiatr E, Petroniec V, Augustynowicz - Kopeć E, Bednarek M, Gawryluk D, Roszkowski - Śliż K. Antineutrophil cytoplasmic antibodies and their relationship with disease activity and presence of staphylococcal superantigens in nasal swabs in patients having granulomatosis with polyangiitis: results of a study involving 115 patients from a single center. *Clin Rheumatol.* 2019;38:3297-3305. IF: 2.394; punkty KBN/MNiSW: 70
5. Fijołek J, Wiatr E. Antineutrophil cytoplasmic antibodies (ANCA) – their role in pathogenesis, diagnosis, and treatment monitoring of ANCA – associated vasculitis. *Centr Eur J Immunol.* 2020;45:218-227. IF: 1.415; punkty KBN/MNiSW: 40

Całkowity współczynnik oddziaływania (IF) cyklu publikacji wynosi 11,772 a punktacja Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) 185.

Celem monotematycznego cyklu pięciu prac składających się na osiągnięcie naukowe była ocena możliwości wykorzystania wybranych metod diagnostycznych i leczniczych w polskiej populacji chorych na pierwotne systemowe zapalenia naczyń związane z przeciwciałami przeciwcypoplazmatycznymi ANCA, u których choroba dotyczyła głównie płuc.

Celem pierwszej pracy było określenie znaczenia rezonansu magnetycznego (RM) w wykrywaniu oraz monitorowaniu skuteczności leczenia u chorych na eozynofilową ziarniniakowatość z zapaleniem naczyń (EGPA) przebiegającą z zajęciem serca. Badanie składało się z części retrospektywnej, która objęła 12 chorych i prospektywnej, do której włączono 21 osób. W grupie ocenianej retrospektywnie wyniki leczenia oceniano w RM po zakończeniu leczenia a w grupie ocenianej prospektywnie RM wykonywano dodatkowo przed i w trakcie leczenia. Wyniki tej pracy wykazały istotną rolę RM serca w diagnostyce i ocenie skuteczności leczenia chorych na EGPA z tą manifestacją narządową w populacji polskiej. Wskazały jednocześnie na konieczność wykonywania RM u wszystkich chorych niezależnie od objawów klinicznych, przy czym jego interpretacja powinna być przeprowadzona przez doświadczonego radiologa specjalizującego się w ocenie patologii serca. Wyniki tego badania pozwalają na identyfikację chorych wymagających intensywnego leczenia immunosupresyjnego.

Druga praca została poświęcona ocenie zmian, jakie dokonały się w leczeniu chorych na ziarniniakowatość z zapaleniem naczyń przebiegającą z rzadką manifestacją narządową, jaką jest zwężenie tchawicy w odcinku podgłośniowym. Głównym celem tego badania była ocena skuteczności oraz bezpieczeństwa ostrzykiwania ścian tchawicy długodziałającym glikokortykosteroidem w leczeniu tej patologii. Wyniki przeprowadzonej pracy wykazały, że ostrzykiwanie ścian tchawicy długodziałającym glikokortykosteroidem jest bardzo efektywną metodą leczenia zwężenia tchawicy w odcinku podgłośniowym. Zdaniem autorów pracy w przypadkach izolowanego zwężenia, powinna to być metoda pierwszego wyboru. Wykazano również, że leczenie to stwarza możliwość ochrony chorego przed leczeniem immunosupresyjnym i jego powikłaniami, pozwala też na uniknięcie okaleczającego zabiegu tracheostomii.

Głównym celem trzeciej pracy była ocena zależności między obecnością koagulazododatniego gronkowca złocistego i jego superantygeny (Sag) w wymazach z nosa a aktywnością ziarniniakowatości z zapaleniem naczyń (GPA) w populacji. Wyniki tej pracy wnoszą istotny wkład do badań analizujących wpływ nosicielstwa gronkowca złocistego i jego superantygeny na przebieg leczenia chorych na GPA. Przeprowadzona analiza nie wykazała istotnej korelacji pomiędzy ekspresją superantygeny a aktywnością GPA, co ma istotne znaczenie kliniczne, także przy podejmowaniu decyzji dotyczącej leczenia eradykacyjnego. Jednocześnie podkreśliła znaczenie przewlekłej profilaktyki kotrimoksazolem jako istotnego czynnika korzystnie wpływającego na podtrzymanie remisji zapalenia naczyń.

Celem czwartej pracy była ocena zależności pomiędzy obecnością przeciwciał ANCA a aktywnością choroby i ekspresją superantygeny gronkowca złocistego w wymazach z nosa u chorych na GPA. Wyniki badania wykazały istotny związek między tymi czynnikami i jednocześnie pozwoliły na zdefiniowanie progowej wartości stężenia ANCA (≥ 138 j) wskazującego na aktywność choroby. Określiły także ich ograniczoną rolę w monitorowaniu aktywności choroby, co ma duże znaczenie praktyczne gdyż oznacza, że przeciwciała te nie mogą być jedynym czynnikiem decydującym o wdrożeniu czy eskalacji leczenia zapalenia naczyń.

Piąta publikacja jest pracą poglądową i stanowi podsumowanie dotychczasowej wiedzy na temat pierwotnego systemowego zapalenia naczyń związanego z przeciwciałami przeciwcytoplazmatycznymi ANCA.

Wyniki zaprezentowanych badań mają istotne znaczenie kliniczne. Przedstawiają możliwość wykorzystania nowych metod diagnostycznych i leczniczych u chorych na systemowe zapalenie naczyń, co w sposób realny wpływa na poprawę rokowania.

Przyczyniają się do rozpowszechnienia i wzbogacenia aktualnej wiedzy na temat znaczenia przeciwciał ANCA w codziennej praktyce lekarskiej.

Założenia, cele, metodykę osiągnięcia naukowego oraz poszczególnych prac składających się na to osiągnięcie określono w sposób precyzyjny, logiczny i kompetentny. W ich formułowaniu autorka wykazała szeroką wiedzę oraz znakomity warsztat badawczy. Uzyskane niezwykle interesujące wyniki badań i wyciągnięte na ich podstawie wnioski świadczą o naukowej dojrzałości i umiejętności syntetycznego rozumowania. W podsumowaniu recenzowanego osiągnięcia naukowego stwierdzam, że wnosi ono istotny wkład do współczesnej wiedzy medycznej i spełnia ustawowe wymogi stawiane osiągnięciu naukowemu mającemu być podstawą uzyskania stopnia doktora habilitowanego.

IV. ZAINTERESOWANIA BADAWCZE

Zainteresowania badawcze dr n. med. Justyny Fijołek od wielu lat koncentrowały się na wielu aspektach systemowego zapalenia naczyń. Tematyka tych prac skupiała się przede wszystkim na diagnostyce i prawidłowym rozpoznawaniu tych jednostek chorobowych cechujących się różnorodnym obrazem klinicznym, nierzadko sprawiającym trudności diagnostyczne. Kandydatka zajmowała się problematyką rozpoznawania eozynofilowej ziarniniakowatości z zapaleniem naczyń, charakterystyką szczególnych cech klinicznych astmy oskrzelowej u chorych z tym schorzeniem w porównaniu z chorymi na astmę bez zapalenia naczyń oraz zagadnieniem diagnostyki zapaleń naczyń u osób w podeszłym wieku. Kolejnym ważnym zagadnieniem klinicznym, którym interesowała się dr med. Justyna Fijołek były choroby śródmiąższowe płuc. Do szczególnie wartościowych należą doniesienia dokumentujące przebieg kliniczny proteinozy pęcherzyków płucnych w ciągu 30 lat obserwacji, prace przedstawiające trudności diagnostyczne spotykane w tej chorobie oraz publikacje poświęcone sarkoidozie. Kolejnym ważnym problemem klinicznym, jaki zajmowała się kandydatka był rak płuca. Przedmiotem prac badawczych w tym obszarze było poszukiwanie czynników determinujących odpowiedź na chemioterapię. Efektem tych badań była rozprawa doktorska pt. „Czy istnieje związek pomiędzy ekspresją białek p53 i HER-2/neu a rodzajem odpowiedzi na chemioterapię u chorych na nie drobnokomórkowego raka płuca w stadium zaawansowania IIA – IIIA?”. Kilka interesujących doniesień kandydatka poświęciła wielu aspektom chorób zakaźnych płuc, w tym problematyce nawracających zapaleń płuc oraz trudnościom w różnicowaniu nawracających zapaleń z chorobami śródmiąższowymi płuc.

Dr med. Justyna Fijołek brała udział w 28 projektach badawczych realizowanych w ramach działalności statutowej Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc. W 5 z nich pełniła funkcję kierownika projektu. Wyniki badań były ogłaszane w recenzowanych czasopismach naukowych oraz prezentowane na krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych. Dr med. Justyna Fijołek wiele badań naukowych prowadziła w ramach współpracy z 1. Zakładem Radiologii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. (z Pracownią Rezonansu Magnetycznego Centrum Medycznego WUM), Kliniką Immunologii Centrum Zdrowia Dziecka oraz Zakładem Diagnostyki Laboratoryjnej i Immunologii Klinicznej Wieku Rozwojowego UCK WUM oraz z Kliniką Neurologii .WUM

V. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA I ORGANIZACJNA

Dr n. med. Justyna Fijołek prowadzi szkolenia i zajęcia praktyczne dla lekarzy odbywających szkolenie z chorób wewnętrznych i chorób płuc. Była kierownikiem

specjalizacji 2 osób. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Chorób Płuc oraz European Respiratory Society.

WNIOSEK KOŃCOWY

Dorobek naukowy dr n. med. Justyny Fijołek wskazuje, że posiada ona umiejętność prowadzenia badań naukowych i ich przedstawiania zarówno w formie publikacji jak i prezentacji zjazdowych. Zaplanowane i przeprowadzone przez nią badania naukowe, w tym prace wybrane do rozprawy habilitacyjnej, wnoszą istotny wkład w rozwój wiedzy w zakresie systemowego zapalenia naczyń. Badania te są oryginalnym i samodzielnym osiągnięciem habilitantki mającym duże znaczenie dla praktyki klinicznej. Pewien niedosyt może budzić niewielka liczba prac oryginalnych opublikowanych przez kandydatkę po uzyskaniu stopnia doktora nauk medycznych. W okresie 16 lat, jaki upłynął jest to jedynie 10 publikacji. Po wyłączeniu prac oryginalnych składających się na osiągnięcie naukowe, współczynnik oddziaływania pozostałych doniesień wynosi jedynie 4,67. Wątpliwości nie budzi natomiast wartość osiągnięcia naukowego. Przedstawiony cykl prac zarówno pod względem formalnym jak i merytorycznym spełnia wymogi stawiane rozprawom habilitacyjnym. Wyniki ocenianej rozprawy stanowią oryginalne osiągnięcie autorki.

Dlatego mimo przedstawionych wyżej uwag krytycznych uważam, że recenzowane osiągnięcie naukowe, dotychczasowy dorobek naukowy oraz doświadczenie zawodowe i działalność dydaktyczna upoważniają dr n. med. Justynę Fijołek do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego.

W związku z powyższym, przedstawiam Radzie Naukowej Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Warszawie wniosek o dopuszczenie dr n. med. Justyny Fijołek do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

KIEROWNIK
KLINIKI CHIRURGII OGÓLNEJ I NALEŻYNIOWEJ
Centralnego Szpitala Klinicznego MSWiA
w Warszawie
prof. dr hab. n. med. Piotr Andrusz